

Csengeri János¹

„OPERATION ALLIED FORCE” A NATO LÉGI HÁBORÚJA A DÉL-SZLÁV VÁLSÁG MEGOLDÁSA ÉRDEKÉBEN 1.²

Két részes cikkemet az 1999-es Jugoszláv válság katonai rendezéséről, pontosabban a Jugoszlávia elleni NATO légi háborúról, az „Operation Allied Force” több nemzeti hadműveletről készítettem. A téma időszerűségét az adja, hogy a konfliktus a közelmúltban történt, és alkalmazásra kerültek olyan haditechnikai eszközök, amelyek a jövő fegyveres küzdelmeiben óriási szerephez fognak jutni. Gondolok itt a „lopakodó” technológiára, a pilóta nélküli légi járművekre, precíziós fegyverekre, elektronikai hadviselésre, légi vezetés-irányításra, stb. Egy olyan háborúról van szó, amely egyedülállónak tekinthető a hadtörténelemben, ugyanis a politikai célokat sikerült csak a légierő alkalmazásával érvényre juttatni. Ebből adódóan tetten érhető a légierő kulcsfontossága, illetve technikai arzenáljának széles spektruma. A dolgozatban bemutatásra kerül a szemben álló felek hadereje, politikai, katonai céljai; a háború lefolyása és a konzekvenciák levonása.

THE YUGOSLAVIAN AIR-WAR THE AIR-WAR OF NATO TO SOLVE THE YUGOSLAVIAN CRISIS

I wrote my two parted article on the military settlement of the Yugoslavian crisis in 1999 and more precisely on the air-war of NATO against Yugoslavia, about “Operation Allied Force” multinational military operation. The topic is rather up-to-date as the conflict with weapons has happened lately and tools and techniques of warfare have been used which will have major role in the conflicts of the future. By my point of the stealth fighters’ technology, the unmanned aerial vehicles, of the precision weapons, of the electronic warfare and of the air command and control systems, etc. It was a war that could be considered unique in the military history because the political objectives could only be achieved with the use of the air force. Therefore we can see the key role of the air force and the wide spectrum of its technical arsenal. The essay will include the armies of the opposing parties, their political and military objectives, the course of the war and the consequences.

BEVEZETÉS (A VÁLSÁG BIZTONSÁGPOLITIKAI HÁTTERE)

Jugoszlávia felbomlása előtt hat tagköztársaságból és két autonóm területből álló szövetségi köztársaság volt. Josip Broz Tito 1981-es halálát követően már kisebb nagyobb mértékben jelentkeztek a válság jelei, de az ország tényleges felbomlása csak 1991-ben kezdődött meg. Ennek fundamentuma az ország etnikai és vallási sokszínűségében keresendő. Szlovénia volt ugyanis az egyetlen egynemű köztársaság a szövetségben. A szerb népesség jelentős volt Horvátországban, Boszniában jelentős volt a horvátok száma.

¹ hdgy., gyakorlati oktató, NKE HHK Összhaderőnemi Műveleti Tanszék csengeri.janos@uni-nke.hu

² Lektorálta: Dr. habil. Krajnc Zoltán alez., egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, krajnc.zoltan@uni-nke.hu

1. ábra Az egykori Jugoszlávia vaktérképe (forrás: Paweł Goleniowski, 2006; saját szerkesztés)

1991 júniusától négy térségben zajlottak a jugoszláviai válság különböző szakaszai. Igen kevés áldozatot követelt, és mindössze tíz napig tartott az 1991-es szlovéniai háború. Horvátországban a harcselekmények 1991-től 1995 második feléig húzódtak el. Boszniában szinte folyamatosan 1992-től 1995-ig tartott a háborúskodás. 1991-ben Szlovénia, Horvátország és Macedóni, 1992-ben pedig Bosznia-Hercegovina kiáltotta ki függetlenségét és vált ki az akkor egységes Jugoszláviából, melynek akkori hivatalos megnevezése: Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság. 1992-től 2003-ig Szerbia és Montenegró alkotta a konfliktus kirobbanásakor is használatos Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (JSZK) megnevezést.

Koszovó Szerbia egy autonóm tartománya, melyet a maga 11 000 km²-ével mind az albánok, mind pedig a szerbek saját földjüknek tartanak mind a mai napig. A terület zömében hegyes-dombos, művelésre alkalmatlan, azonban a szerb nép vallásuk és államiságuk bölcsőjének tekintik. Az akkori összefogás és fellépés hirdette a szerb nacionalizmus felszabadításával rendkívüli mértékben eltúlozva a Koszovóval kapcsolatos fellépés politikai alapját.

A legeggyoldalúbb küzdelem 1999 elejétől a negyedik gócpontban, ebben a dél-szerbiai tartományban, Koszovóban következett be. Ebben az időszakban vált ismertté a világ köztudatában az etnikai tisztogatás fogalma, ami nem más, mint az eltérő etnikumhoz tartozó lakosság tömeges elűldözése otthonaikból, fizikai megsemmisítése.

Különleges helyzet alakult ki Koszovóban a konfliktus előtti évtizedekben. A provincia a szerbek tömeges kitelepülésével Jugoszlávia egyik etnikailag leghomogénebb térségévé vált, az 1,9 milliós lakosság 90%-a ugyanis albán nemzetiségű volt.

1998 nyarától a szerb biztonsági erők megkezdték az általuk megelőzőnek nevezett nyílt és durva hadműveleteket. Megfélemlítették az albán lakosságot, elűldözték őket otthonaikból, és

nem volt ritka egyes települések fizikai megsemmisítése sem. Folyamatosan korlátozni próbálták az UCK, a Koszovói Felszabadító Hadsereg (*Ushtria Çlirimtare e Kosovës*) lehetőségeit és tevékenységét minden rendelkezésükre álló eszközzel.

Az események megdöbbentették a világ közvéleményét, az ENSZ, az Európai Unió és a NATO is megrökönyödve és felkészületlenül találta magát a koszovói eseményekkel szemben. Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy az Amerikai Egyesült Államok egész Jugoszlávia politikáját is bizonyos késlekedéssel és nem kis következetlenséggel reagálta le.³

A NATO ERŐK

A NATO jelentős erőt csoportosított a térségbe. A létrehozott „Operation Allied Force” („Szövetséges Erő”) fedőnevű műveletben 13 NATO-tagállam (Belgium, Kanada, Dánia, Franciaország, Németország, Olaszország, Hollandia, Norvégia, Portugália, Spanyolország, Törökország, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok) vett részt. A csoportosításba kezdetben összesen kb. 370 repülőgép tartozott, melyből mintegy 270 volt csapásmérő (160 amerikai és 110 a többi NATO országtól).

2. ábra Résztvevő NATO tagországok

(forrás: <http://geopoliticaticus.wordpress.com/2010/11/20/natos-gambit/>)

A kialakított csoportosítás alapvető jellemzője volt annak korszerűsége, komoly elektronikai hadviselési potenciálja, a műhold rendszerek jelentős méretű bevonása a kommunikációs, navigációs, sőt, új vonásként a precíziós fegyver-irányító rendszerekbe is, megnövelve ezzel működésük megbízhatóságát és pontosságát. Szembetűnő a felderítő repülőgépek kis mennyisége (annak ellenére, hogy néhány F-16 repülőgépet felderítési feladatra is alkalmassá tettek), amit részben a pilóta nélküli felderítő eszközök jelentős számával, részben műholdas felderítéssel ellensúlyoztak. Most először alkalmazták az igen korszerű, „Longshot” célobjektumra vezető rendszerrel ellátott, a célpontot GPS navigációs rendszer segítségével megközelítő, rossz időjárási viszonyok között is alkalmazható, nagy pontosságú (szórása 4 méter), hagyományos töltetű JDAM bombákat. A vadászrepülőgépeket olyan nagy-hatótávolságú légi harc rakétákkal

3: Sorosy Tamás (2001): A Jugoszlávia elleni légi háború alapvető tapasztalatai Kodolányi Füzetek Kodolányi János Főiskola Székesfehérvár adatok: 19. oldal

(pl. AMRAAM) szerelték fel, amelyek légi harcban a szerb vadászgépek amúgy is kis esélyét még tovább csökkentették.

3. ábra NATO által használt jelentősebb fegyverrendszerek
(forrás: egyes képek internet, teljes ábra saját szerkesztés)

A légierő csoportosítás zömében olasz légi bázisokon települt. Ezek közül a legjelentősebbek az amerikai erők részére: Aviano, Cervia, Sigonella, Gioia del Colle. A bombázók Fairford repülőtérén (Nagy-Britannia), a légi utántöltő repülőgépek egy része Móron (Spanyolország), Istres (Franciaország) Fairford és Mildenhall (Nagy-Britannia), továbbá – egyes információk szerint⁴, főként a megerősítés során átcsoportosított erők – Spandaham (Németország) légi bázisain települtek. A hadműveletek megindulását követően folyamatos volt a térség repülő erőkkel történő megerősítése. A kezdeti repülőgép mennyiség a hadműveletek végére gyakorlatilag megháromszorozódott.

A csoportosítás támogatásába bevonták a haditengerészeti erőket is. Jelentős erőt képviseltek a 6. USA flotta térségbe vezényelt 20 hajóegységből álló hajói, közöttük több manőverező robotrepülőgép hordozó. Közel 400 db BGM-109 Tomahawk robotrepülőgép állt.

Néhány hajóegységgel, köztük tengeralattjárókkal, több NATO ország (Franciaország, Görögország, Hollandia, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Spanyolország, Törökország) is csatlakozott a tengeri csoportosításhoz.

Szárazföldi erők alkalmazását a NATO nem tervezte. Ennek ellenére azonban rendelkezett néhány egységgel a térségben. Macedóniában a koszovói békefenntartó feladatokra mintegy 12000 főt vontak össze. Bosznia-Hercegovinában 32 000 fős SFOR-kontingens állomásozott. A haditengerészeti erők állományába mintegy 3000 tengerészgyalogos tartozott. A NATO szárazföldi erőinek bevetésére nem került sor.

A műveletet az Észak-atlanti Tanács közvetlenül irányította. A katonai tevékenység főparancsnoka a szövetséges erők európai legfelsőbb parancsnoka (SACEUR) Wesley Clark négycsillagos amerikai tábornok volt, aki a közvetlen vezetést a szövetséges fegyveres erők dél európai főparancsnokára (CINCSOUTH), James O. Ellis Jr. tengeragyra ruházta. A légi hadműveletek operatív vezetését a Szövetséges Légierő Dél-európai Parancsnoksága (COMAIRSOUTH) végezte Nápolyból. A légierő parancsnoka Michael Short altábornagy volt. A napi harctevékenység közvetlen irányítása az 5. Szövetséges Harcászati Légi Parancsnokság (5. ATAF, Vicenza)

⁴ Benjamin S. Lambeth: NATO's AirWar for Kosovo (2001), RAND kiadó, California

feladatát képezte, melynek parancsnoka (Air Commodore) David Wilby tábornok. Nem volt azonban ritka, hogy a hadműveleti tervezés feladatait a szolgálati utat lerövidítve, közvetlenül az 5. ATAF részére delegálták.

A vezetésbe bevonták a NATO közvetlen alárendeltségében lévő E-3A AWACS, valamint az EC-130 repülőgépeket, továbbá a vezetési-irányítási rendszer más elemeit.

A JUGOSZLÁV SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG (JSZK) CSAPATOK

Jugoszlávia fegyveres erőinek létszámát és nehéz fegyvereinek mennyiségét az 1995-ös „Daytoni Megállapodás” limitálta.

A szárazföldi erő 90000 fővel és 630 db harckocsival rendelkezhetett, melyből 230 db volt a korszerű M-84, a T-72 általuk modernizált változata, 400 db pedig T55. A megállapodás 672-ben szabta meg a páncélozott szállító harcjárművek megengedett mennyiségét, de maximálta a tüzérségi lövegek számát is.

A szárazföldi erőket 1998-ban három hadseregbe és egy speciális rendeltetésű hadtestbe szervezték, utóbbit diverziós, terroristaellenes és gerillaellenes feladatokra szánták. A 3. hadsereg (központja Nis) feladatául szabták az ország déli és délnyugati körzetében jelentkező problémák kezelését. A hadsereg három hadtestből állt, a „Pristina” hadtest Koszovó térségében diszlokált, és három gépesített, illetve gépkocsizó lövész, valamint tüzér, páncéltörő tüzér és légvédelmi dandárból tevődött össze. A hadtest állománya 15 000–16 000 főből állt és mintegy 300 harckocsival rendelkezett. A jelentősebb koszovói katonai bázisok: Pristina, Kosovska Mitrovica, Pec, Djakovica, Prizren, Gnjilane és Urosevac.

Jelentékeny volt a térségben a rendőri és a különleges feladatú rendőri erő (szerb speciális rendőrség), melyek létszáma Koszovóban az UCK tevékenységére hivatkozva, egyre nagyobb lett, március végére elérte a 14-16 000 fős létszámot.

A jugoszláv légierő és légvédelem a szemben álló NATO erőknél lényegesen kisebb harci lehetőségekkel rendelkezett.

A repülő erőket 1992-ben három hadtestbe szervezték. Az ország területét egy évvel később két légvédelmi körzetre osztották fel. Összesen mintegy 240 repülőgéppel (melyből 155 harci, ezen belül 60 vadász) és 85 helikopterrel (melyből 55 tűztámogató) rendelkeztek, azonban ezek zöme korszerűtlen volt. Közülük csupán az 1989-ben vásárolt, mintegy 12 db MiG-29 vehette fel némi eséllyel a küzdelmet a lényegesen korszerűbb NATO repülőgépekkel.

4. ábra: A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság által használt eszközök
(forrás: egyes képek internet, teljes ábra saját szerkesztés)

A földi légvédelmi csapatok gerincét a szovjet gyártmányú légvédelmi rakéta komplexumokkal felszerelt egységek és magasabb egységek adták. Fő erőfelfejtésüket a stratégiai jelentőségű politikai- és közigazgatási központok, az ipari infrastruktúra, a nagyobb városok, a kikötők és a katonai objektumok, repülőterek (légi bázisok), valamint a szárazföldi erők főcsoportosításának „zonális - objektum szerinti” oltalmazására tervezték összpontosítani. E rendeltetésnek történő megfeleléshez jelentékeny erővel rendelkeztek. Ezek gerincét a négy-öt mobil bár már nem teljesen korszerű 20 km-es megsemmisítési zónával rendelkező 2K12 Kub (NATO-kód: SA-6 Gainful) légvédelmi rakéta ezred (18 üteg), a hat hasonló hatótávolságú, kissé elavultabb Sz-125 Nyeva (NATO-kód SA-3 Goa) légvédelmi rakéta osztály. Továbbá a nyolc már nem korszerű, mintegy 45 km hatótávolságú Sz-75 Dvina (NATO-kód SA-2 Guideline) légvédelmi rakéta osztály adta.

A repülő, a légvédelmi rakéta- és tüzér szervezetek részére a légi ellenségről az információt a korai felderítő, értesítő és riasztó rendszer biztosította. Ennek feladatait 65–70% részben korszerű nyugati, részben többé-kevésbé elavult szovjet gyártmányú rádiólokátorral és automatizált vezetési ponttal tervezték megvalósítani.

A mintegy 15 000 főből álló haditengerészeti erő 8–10 különböző, kis kapacitású és korszerűtlen hajóegységgel rendelkezett, komoly erőt nem képviselt.⁵

A NATO POLITIKAI ÉS KATONAI CÉLJAI

A NATO-nak megvoltak a határozott politikai elképzelései, és ennek tükrében kezdett hozzá hadműveleteihez. A NATO politikai céljai összhangban voltak a G-8 ország-csoport által kidolgozott rendezési alapelvekkel, valamint a rambouillet-i megállapodással és magukban foglalták:

- az etnikai tisztogatás és az erőszak megszüntetését;
- a szerb katonai, félkatonai és rendőri erők kivonását Koszovóból;
- nemzetközi békefenntartó erők telepítését Koszovóba, a NATO irányításával;

⁵: Venicz László alez., Dr. Jakus János alez., Máthé Imre örgy. (2000): A NATO légitámadó hadművelete Jugoszlávi ellen Tanulmány Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Budapest

- az albán menekültek visszatérését otthonaikba;
- az átmeneti politikai rendezés megkezdését.

A szövetség úgy kívánta elérni a politikai céljai megvalósítását, hogy csupán légi hadműveletek keretében heves légi támadásokat intéz az ellenséges fél ellen, ezzel elfogadtatva azokat a feltételeket, amelyeket a tárgyalások során nem sikerült elérniük. Úgy kívánták korlátozni a jugoszláv erők alkalmazását a koszovói albán lakosság ellen, hogy csökkentik azok hadműveleti képességeit.

A hadműveleti tervben (OPLAN 10601 „Allied Force”) hat fázist különböztettek meg. A szintek szigorúan hierarchizáltak voltak, lényegük a fokozatosság. Biztosították, hogy a kialakuló katonai és politikai helyzetet a vezetők rugalmasan le tudják reagálni. Azt is meg kell említeni, hogy a kezdetekben a támadásokat korlátozott céllal tervezték, amit a csoportosított erők összetétele is alátámaszt. A tevékenységek során tapasztalható volt, hogy a fázisok nem a katonai doktrínákban logikusan egymásra épített rendjét adta vissza, hanem a politikai nyomás-gyakorlás céljainak volt alárendelve.⁶

1. fázis: Az erők átcsoportosítását tartalmazta, amire 1999. január 20-án adtak engedélyt.
2. fázis: a légi hadjárat első fázisában ki kívánták vívni a légtér feletti ellenőrzést, valamint megszerezni és fenntartani a légi uralmat, az integrált légvédelmi és a vezetési rendszer ellen irányuló támadó légi hadművelettel, bizonyítva a szövetség meghatározó katonai fölényét és kikényszeríteni a politikai döntés módosítást. Cél volt a légvédelem és a vezetés rendszerének nagymértékű gyengítése, az integrált légvédelem és vezetési rendszer objektumainak, eszközeinek nagy pontosságú fegyverekkel való szelektív pusztítása, megsemmisítése illetve rombolása. Ezek által megteremtve az esetleges második és további szakaszok végrehajtásának optimális feltételeit.
3. fázis: ebben a szakaszban további légi csapásokkal a bevont erők folyamatos bővítésével a kivívott légi uralom fenntartásával további támadó légi hadműveletekkel majd szakaszos és folyamatos légi tevékenységgel bomlasztani és pusztítani a szerb hadsereget és rendőri erőket. A fő erőkiejtés a harmadik hadsereg és a belügyi csapatok Koszovóba telepített erőire, valamint ezen erők elszigetelésére irányult, ezzel biztosítva a Koszovó elleni etnikai tisztogatás végetvetését. A szakasz tárgya volt továbbá pusztítani a stratégiai és a katonai infrastruktúra elemeit és támogató létesítményeit az ország valamennyi területén.
4. fázis: ennek és a további szinteknek a bevezetésére és végrehajtására nem került sor. A nyomásgyakorlás fenntartása, eskalálása. További harcászati szintű célok támadása Koszovóban, valamint stratégiai szintű célok támadása szerte Jugoszláviában.
5. fázis: a műveletek stabilizálódásának elősegítése.
6. fázis: erők és műveletek átcsoportosítása.⁷

Nem volt elhanyagolható azon törekvések figyelembevétele sem, hogy a gyakorlatban is kipróbálásra kerüljenek az új hadműveleti és harcászati elvek, módok, módszerek, harceljárások és harcászati fogások, valamint az új haditechnikai eszközök.

⁶: Magyar István ezds. (2001): A NATO jugoszláviai légi támadó-hadművelete Hadtudomány XI. évfolyam 3-4. sz.

⁷ http://www.globalsecurity.org/military/ops/allied_force.htm

5. ábra Stratégiai célpontok Szerbiában a hadművelet 50. napjától
(forrás: Kosovo Operation Allied Force Imagery; <http://www.fas.org/irp/imint/b990513t.gif>)

A JUGOSZLÁV VEZETÉS POLITIKAI ÉS KATONAI CÉLJAI

A jugoszláv vezetés élén Slobodan Milosevic-csel nem volt hajlandó illetve képes levonni azokat az egyértelmű következtetéseket, amelyek a nemzetközi szervezetek és az ENSZ határozatokból nyilvánvalóan meghatározhatóak voltak. Nem akarta tudomásul venni, hogy a nemzetközi közösségben elítélik az erőszak alkalmazását a civil lakosság ellen. A NATO az első fenyegetésében ígéretet nem hajtott végre, ezen tapasztalatból kiindulva a jugoszláv vezetés szinte vakon bízott abban, hogy a szövetség ezúttal sem fordul tettelegességhez. Azt is kilátásba helyezték, hogy a NATO államok között nem alakul ki a megfelelő politikai konszenzus a hadműveletek megkezdéséhez illetve végrehajtásához.

Miután azonban a háború a vártakkal ellentétben mégis csak elkezdődött, egyetlen alapvető céljuk volt, aminek mindent alárendeltek, a politikai túlélés. Ennek megvalósítása érdekében a bel és külpolitikai téren a vezetés irreálisan reagált.

Kihasztnált minden lehetőséget ahonnan támogatást kaphatott, vagy vélt kapni, valamint bizonyítani kívánták a velük szimpatizánsoknak politikai megingathatatlanságukat és azt, hogy a céljaik megvalósításának érdekében a végsőig képesek kitartani.

6. ábra Slobodan Milosevic a JSZK rezsim vezetője
(<http://www.slobodan-milosevic.org/spch-kosovo1989.htm>)

A saját katonai erőket a nyilvánvalóan meghatározó mennyiségi és minőségi túlerőt felvonultató NATO csapatok ellen a következő módon kívánták megóvni: az erők és eszközök folyamatos manővereztetésével, rejtésével és álcázásával; a katonai struktúra túlélésével illetve összeomlásának késleltetésével, az „ezer apró tűszúrás” stratégiájával a NATO politikai és katonai döntéshozói bizonytalanságban tartásával, elhítelve a saját civil lakossággal a konfliktus katonai téren lehetséges kontrollálását.

A légvédelmi rendszer bevetettségét a lehető leghosszabb ideig meg akarták őrizni. Mindezelőtt a váratlanságot tüzték ki célul, amit a korszerűnek számító MIG vadászrepülőgépekkel próbáltak megvalósítani. Az elgondolásban továbbá a zavarkeltés szerepelt, ami a légvédelem váratlan helyen, időben és módon való alkalmazását takarta.

Szervezetten és módszeresen menekülésre kényszeríteni az albánokat a szárazföldi és a rendőri erők szisztematikus népirtó tevékenységével, a falvak nehéz tüzérséggel tűz alatt tartásával, páncélozott csapatok alkalmazásával. Célként jelentkezett nemcsak a koszovói, hanem az egész jugoszláv területen megvalósítandó etnikai megtisztítás.⁸

A LÉGI HADJÁRAT ELŐKÉSZÍTÉSE ÉS LEFOLYÁSA

Az első NATO légitámadást megfelelő előkészítés után a következő célpontokra mérte: a repülőterek, radarállások, a légvédelmi rakétatüzelő állások pusztításával kezdte, ami a jugoszláv integrált légvédelmi rendszerét képezte. Ezen célpontok megsemmisítésével kívánták elérni politikai céljaikat, illetve sikertelenség esetén biztonságos alapot teremtsenek a légi tevékenység folytatásához és kiterjesztéséhez. Az előzőekkel részben együtt, illetve ezt követően mértek csapást a politikai és közigazgatási valamint a hadsereg parancsnoki vezetési és kommunikációs rendszerének megbénítására. A későbbiekben a szárazföldi csapatok és a belügyminisztérium erőinek pusztítására került sor Koszovóban. Továbbá az előzőekkel párhuzamosan hajtották végre Jugoszlávia stratégiai jellegű objektumainak, ipari komplexumainak villamos áram és üzemanyag-ellátó, valamint logisztikai létesítményeinek, katonai profilú üzemeinek pusztítását.⁹

A légi támadó hadműveletek katonai előkészítése lényegében két területen folyt, figyelembe véve az öbölháborúban tapasztaltakat, valamint a szövetséges szabályzatokban foglaltakat: egyrészt a komplex felderítés, másrészt az erők összevonása terén.¹⁰

Az első időszak

A NATO az első támadó légi hadműveletét 1999. március 24-én 20 órakor kezdte. Az első légi támadás intenzív elektronikai zavarással kezdődött. A támadás három hullámban, mintegy 100 manőverező robotrepülőgéppel és 150 repülőgéppel (melyből mintegy 130 amerikai volt, közülük 80 csapásmérő) kb. 40 célpont, csaknem kizárólag a légvédelmi rendszer ellen irányult.

⁸ : Sorosy Tamás (2001): A Jugoszlávia elleni légi háború alapvető tapasztalatai Kodolányi Füzetek Kodolányi János Főiskola Székesfehérvár

⁹ : Bimbó József (2000): A NATO Jugoszlávia elleni légi tevékenysége Hadtudomány X. évfolyam 2.szám

¹⁰ : Bimbó József (2000): A NATO Jugoszlávia elleni légi tevékenysége Hadtudomány X. évfolyam 2.szám

Mindamelletts hogy csapást mérték a légvédelem elemeire, bombázások érték a vezetési rendszer objektumait a jugoszláv hadsereg és a rendőri erők számos laktanyáját és raktárbázisokat is Belgrád környékét érte a csapások jelentős hányada valamint Szerbia déli felét, a Podgorica és a Pristina körül telepített légvédelmi objektumokat. Az első támadás keretében magát Belgrádot nem támadták.

7. ábra A szerb belügyminisztérium épülete Belgrádban nem sokkal a NATO hadművelet megkezdése után (forrás: Tanjug, 2012)

Találat ért öt repülőteret – köztük a Belgrád körzetében lévő legnagyobb légi bázist Botajnicát, valamint Nist, Podgoricát Pristinát – öt laktanyát, távközlési és irányító központokat, a rakovica radar állomást, légvédelmi rakéta álláskörleteket, Sombort, Novi Sadot (Újvidéket), valamint a Kragujevac közelében lévő, hadiipari termékeket is gyártó Zasztava gyárat. A célpontok döntő többsége Koszovón kívül helyezkedett el. A légi támadás során repülőgépet nem vesztek, egy F-15 kivételével, amely kényszerleszállást hajtott végre Szarajevó repülőterén.¹¹

A jugoszláv légvédelem vajmi keveset hallatott magáról, tevékenysége elenyésző volt. Ez annak volt köszönhető, hogy a szövetséges kötelékek meglehetősen nagy intenzitással és sikerrel alkalmazták az elektronikai zavarás nyújtotta bénító eszközeit, ezzel megelőzve a felderítő és rakéta rávezető lokátorok, valamint híradó eszközök alkalmazását. A másik, igen hatásos eszközük a roppant kis visszaverő felülettel rendelkező, és földközeli magasságon repülő manőverező robotrepülőgépek, melyek az ellenség radarjainak elektronikai lefogása nélkül is igen hatékonyan tudtak tevékenykedni. A radarállásokra mért első csapások megfosztották a légvédelmet a távoli felderítés képességétől.

¹¹ : Sorosy Tamás (2001): A Jugoszlávia elleni légi háború alapvető tapasztalatai Kodolányi Füzetek Kodolányi János Főiskola Székesfehérvár 42-43. oldal

Milosevic kormánya három órával a támadást követően hadiállapotot rendelt el és az ENSZ biztonsági tanácsához folyamodott segítségért. Az országból kitiltották a NATO képviselőit.

A katonai doktrínáknak ellent mondván az első hadműveleti napon több légi csapásra nem került sor, holott a harcászati repülőgépek és személyzetük egyaránt naponta három-öt bevetésre is alkalmasak lettek volna, a tengerészeti erők fedélzetén, pedig folyamatosan készenlétben álltak a manőverező robotrepülőgépek. A legnagyobb valószínűség szerint ennek politikai okai lehetnek, ugyanis a NATO vezetők a jugoszláv politikai hozzáállás megváltozására vártak. A hosszú hezitálás azonban nem tett jót a hadművelet ütemének ugyanis a jugoszláv hozzáállás és célok nem változtak. Lehetőséghez jutottak, hogy a megbontott rendszereket legalább részeiben helyreállítsák, valamint összegezzék tapasztalataikat, illetve ellencsapásokat készítsenek elő. A NATO-nak ugyanakkor fel kellett mérnie az okozott károkat, a csapás eredményességét, és meg kellett terveznie a második légi támadást, ezek azonban katonailag nem adtak volna indokot a hosszú szünetre.

A hadműveletek második napján, 1999. március 25-én este és éjjel került sor a második légitámadásra, mely ismét 20 órákor kezdődött. Folytatódott a légvédelmi rendszer elemeinek pusztítása, és immár a vezetési pontok is célponttá váltak és megkezdődött az ezekre való csapásmérés is. A légitámadás intenzitása és pusztító ereje felülmúlta az elsőét, az amerikai repülőgépek mellett immáron több NATO tagország 64 repülőgépe is részt vett. Ezen az éjszakán hozzávetőleg 40 célpontot támadtak, köztük olyanokat is, amelyeket már az előző napon is csapás ért. A második nap célobjektumainak nem volt akkora a területi sűrűsége, mint az előzőé. A földi telepítésű légvédelmi erők is hírt adtak magukról, észlelték ugyan tevékenységüket, de rakétatámadásaik nem jártak sikerrel.

A harmadik hadműveleti napon, március 26-án immár nappal indították a támadásokat. A légitámadást manőverező robotrepülőgépek, és pilóta vezette repülőgépek a már jól bevált módon valósították meg. A légvédelmi objektumok és a vezetési rendszer elemei továbbra is meghatározó célpontok maradtak. Támadás érte Belgrád és Nis környékét, és nagyobb hangsúlyt fordítottak a szárazföldi és a rendőri erők pusztítására Koszovóban.¹²

Az első időszak összegzése

Az első szakaszban a NATO a legmodernebb haditechnikai eszközök bevetésével jelentős katonai ráhatást tett a szerb vezetésre. Milosevicék azonban hajthatatlanok maradtak, nem hátráltak meg, sőt a koszovói albánok elleni tevékenységük egyre agresszívabbá vált.

Az első támadó légi hadművelet tipikusan az ellenség légierje (és légvédelme) ellen irányuló, a hadszíntér légtere feletti ellenőrzés megszerzése céljából végrehajtott hadművelet volt, igaz nem olyan intenzitással folyt a küzdelem, mint ahogy azt a lehetőségek biztosították volna.

Az igen intenzív elektronikai lefogás, valamint a légi hadviselési eszközök repülési magasságai egész tevékenysége biztosította, hogy a jugoszláv légvédelem nem volt képes érdemben reagálni.

¹²: Bimbó József (2000): A NATO Jugoszlávia elleni légi tevékenysége Hadtudomány X. évfolyam 2. szám

A jugoszláv vezetés is elismerte, hogy katonai potenciáljában jelentékeny károkat okoztak a nagy pontosságú fegyverekkel, még ha az eredmény az előre jelzett szintnél alacsonyabb is volt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] BIMBÓ József (2000): A NATO Jugoszlávia elleni légi tevékenysége Hadtudomány X. évfolyam 2.szám
- [2] Hadtudományi Lexikon A-L(1995): Magyar Hadtudományi Társaság Budapest
- [3] MAGYAR István ezds. (2001): A NATO jugoszláviai légi támadó-hadművelete Hadtudomány XI. évfolyam 3-4. szám
- [4] NAGY Miklós szds. (1994): A Jugoszláv válság katonaföldrajzi háttere Tansegédlet Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Budapest
- [5] SOROSY Tamás (2001): A Jugoszlávia elleni légi háború alapvető tapasztalatai Kodolányi Füzetek Kodolányi János Főiskola Székesfehérvár
- [6] VENICZ László alez., Dr. Jakus János alez., Máthé Imre örgy. (2000): A NATO légitámadó hadművelete Jugoszlávi ellen Tanulmány Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Budapest
- [7] Benjamin S. LAMBETH: NATO's AirWar for Kosovo (2001)RAND California
- [8] KRAJNC Zoltán - BERKOVICS Gábor: A Magyar Köztársasággal határos délszláv államok légierijének általános értékelése, HADITECHNIKA (ISSN: 0230-6891) 2: pp. 7-13. (2002)
- [9] http://www.globalsecurity.org/military/ops/allied_force.htm (2013-03-18)
- [10] <http://www.nato.int/kosovo/all-frce.htm#pb> (2013-03-18)
- [11] <http://www.airforcemag.com/MagazineArchive/Pages/2000/April%202000/0400kosovo.aspx> Kosovo Retrospective - By John A. Tirpak April 2000 (2013-05-15)